

lás alatt álló Bánát magyarsága még a jugoszláv uralom alatt fölépítette szövetségi szervezetét s azóta a bánáti magyarság 98%-a kötelékébe tartozik s jelenleg 135.000 fizető tagot tart számon. Legnagyobb jelentőségű eredménye, hogy tanfolyamokkal pótolja a jugoszláv iskolapolitika nemzeti vonátkozású veszteségeit: itt tanulnak még a hallgatók magyarul írni, olvasni, számolni. A kiegészítő tanfolyamok eredményeképpen mintegy 1.500 magyar tett magyar vizsgalóbizottság előtt sikeres magánvizsgálatot s szerzett végbizonyítványt a hatodik osztályról. Ugyancsak tanfolyamok teszik lehetővé gimnáziumi tanulmányaik folytatását mindazoknak, akiket a továbbtanulás lehetőségétől szerb nyelvismeretük elégtelensége a Bánátban megfosztott. Emeljük még ki az érdekes beszámolóiból, hogy a Nagybecskerekben felállított rendőriskolában önkéntes jelentkezés útján 206 magyar legényt és 4 volt tisztet gyűjtöttek össze, akik kiképzésük után a magyar községek rendőri szolgálatát fogják ellátni.

Az évkönyv harmadik része a Szövetség munkájának különböző érdekesebb ágazatairól ad részletesebb beszámolót. Az évkönyv minden adata nagyszerű, sokszor hősies erőfeszítésekről tanuskodik, amelyeket a Szövetség a nehéz átmeneti viszonyok között a magyarság felemeléséért folytat s amelyekről a hivatali tárgyilagossággal fogalmazott mű lapjain tudomást szereznünk biztató, felémelő élményt jelent. A Szövetség csendes, szerény, minden részletproblémára kiterjedő munkája egyik legértékesebb tájunkat kapcsolja vissza a magyar élet egy-egyébe példaadó kitartással, tervszerűséggel és heroizmussal.

SÁNDOR ISTVÁN

### A szerb szellemi élet.

Régi tétel, s talán már közhelynek is számít, hogy a folyóiratiródalom a kultúrélet legfőbb fokmérője. Egy nemzet kultúréletének jelen gazdagságát és termékenységét az ország határain belül megjelenő folyóiratok száma és a köréjük csoportosuló olvasóréteg színvonala mutatja meg. Az időszaki lapok magas száma és sokoldalúsága — mint Németországban és Franciaországban közel 200—250 folyóirat — magas kultúrát és emelkedettebb szellemi életet jelent, — de milyen nagy lehet a szellemi inség abban az országban, ahol ma csak egyetlen egy folyóirat jelenik meg?

A *Prosvetni Glasnik* (Közművelődési Közlöny) Belgrádban, Jönics Boriszláv szerb közoktatásügyi miniszter kiadásában jelenik meg és, ahogy a miniszteri körirat is mondja, ez a lap ma az ország egyetlen irodalmi, pedagógiai és nemzetpolitikai folyóirata. A többi, háborúban eltűnt folyóiratok hiányát most úgy ahogy pótolja ennek a lapnak a magas példányszáma. Közleményeit nemcsak a főváros széplelkei olvassák; eljut az ország legeldugottabb helyeire, mert a miniszterium megküldi valamennyi középiskolának, az egyesületeknek, könyvtáraknak, falusi olvasókörieknek és a népiskoláknak is. Versenytársakkal nem dicsekedhetik, mértéke nincs, mert nem él mellette másik folyóirat, de mondanivalóival és bátran vállalt föladataival így is komoly és már igényesebb olvasórétegre tarthat számot.

A folyóirat első számáról már e helyen beszámoltunk, s akkor azt mondtuk, hogy névtelen munkatársakkal és szintelen írásokkal kezdte munkáját. A munkatársak között kevés volt az ismert név, s

éppen ezért a kezdet kezdetén alig számíthatott visszhangra. Most, amikor az 1942-es évi 58-ik évfolyam többi számairól adunk ismertetőt, egy kiváló tollú, neves szerb író európai figyelmet megérdemlő tanulmányának ismertetésével tesszük.

Vladimir Velmár Jankovics a Prosvetni Glasnik 1942 májusi számában „A szerb nemzet történelmi ideáлизmusa” címmel közöl tanulmányt, amely a szerb nép politikai- és kultúrtörténetének tökéletes keresztmetszetét adja. Az esszé soraiban a pap, a hadvezér és az író szerepe kerül előtérbe azokkal a tanításokkal és útmutatásokkal, melyeket a kis balkáni nemzet történelmének legválságosabb korszakaiban tett magáévá a viharvert nép. A politikai szólamok, világnézeti közhelyek helyett itt az őszinte emberi hang szólal meg és tanúságtételre hívja a multat. A szerb nemzet soha nem volt imperialista — mondja az író — nem követte és nem is követhette a történelmi materializmus jelszavait, mert egész történelmén és fejlődési vonalán keresztül vezet a történelmi ideáлизmus gondolata. Az ötszázéves török rabságon is csak ez az ideáлизmus vezethette keresztül, ez mentette meg a nemzetet a Rigómezei csata után, és ez a történelmi ideáлизmus viszi most is tovább a népet a kilátástalan mából a jövőbe. Radojcsics Nikola ugyancsak ebben a gondolatmenetben írta „A szerb állam fejlődése a középkorban” című történelmi tanulmányát. Markovics Radoszláv „Miloš fejedelem hagyatéka” című cikke is ezt a népi-történelmi ideáлизmust igyekszik igazolni. A májusi szám többi cikkírói irodalmi és pedagógiai témákkal foglalkoznak.

A június-júliusi kettős számban Jonics Boriszláv közoktatásügyi miniszter a művészetéről közöl rövid tanulmányt, Vulovics Danilo a nacionalista nevelés módozatairól, Sztefánovics Szvetisláv pedig a szerb népköltészetéről és alkotóiról irt terjedelmes dolgozatot. Az augusztusi számban Mladenovics Vojisláv ugyancsak a nacionalista nevelés problémájával foglalkozik. Két író, Petrovics Alekszandar és Matavulj Branko a szerb falu, a parasztság és a parasztifjúság jelenlegi helyzetét világítja meg. Az egyes számok könyvszemléiben új könyvekről nem igen találunk közleményeket. Ismertetések, kritikák a német, olasz könyvpiac eseményeivel foglalkoznak és vissza-visszatérnek a szerb klasszikusokhoz. Beszámolnak arról is, hogy a szerb állami nyomda filléres kiadásban kihozta a szerb klasszikusok válogatott műveit és Vladimir Velmár-Jankovics „A napihír” című újabb művét.

Az ocsúdó szerb szellemi élet egyetlen folyóiratán keresztül még ma is igen keveset nyújt, vagy legalábbis amit kitermel, abból alig valami juthat ki a határon túlra. A balkáni népek mai életét figyelemmel kísérők egy nagy erőfeszítést láthatnak mindezekből az apró életmegnyilvánulásokból: lázas útkeresést, befeléhajlást és némi igyekezetet. Persze, a tényleges eredményt csak a nagy dolgok végleges eligazodása hozhatja meg. A jóindulatú törekvés legfőljebb sietteti.

A kisnemzetek sorsa ez... Azoké, amelyek csak egy folyóirattal tarthatják fenn a kapcsolatot a nagyvilág kultúréletével.

LÉVAY ENDRE